

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

ANDRZEJ CZYŻEWSKI, SEBASTIAN STĘPIEŃ, MICHAŁ BORYCHOWSKI¹

„PŁATNOŚĆ CUKROWA” A DOCHODY PLANTATORÓW BURAKA CUKROWEGO W POLSCE. STAN OBECNY I PERSPEKTYWY²

Streszczenie: Celem artykułu jest ukazanie znaczenia oddzielnej płatności z tytułu cukru (tzw. płatności cukrowej) w kształtowaniu dochodów plantatorów buraków cukrowych w Polsce. Przedstawiono strukturę i dynamikę światowego, unijnego oraz polskiego rynku cukru i buraków cukrowych, a także instrumenty polityki rolnej Unii Europejskiej w zakresie rynku cukru i buraków cukrowych, co stanowi tło do dalszych rozważań. Dochodowość produkcji buraków ukazano w Polsce na przestrzeni ostatnich kilku lat oraz w odniesieniu do Niemiec, jednego z liderów w tym segmencie w UE. Jak wynika z poniższego opracowania, w ujęciu globalnym cukier z buraków jest sukcesywnie wypierany przez cukier trzcinowy. W wyniku reformy rynku cukru z 2006 roku w Unii Europejskiej nastąpiły niekorzystne, z punktu widzenia tej gałęzi, zmiany, które doprowadziły do rezygnacji z produkcji cukru przez niektóre kraje członkowskie, wskutek czego łączna podaż tego produktu zmniejszyła się do tego stopnia, że UE stała się jego importem netto (mimo iż przez wiele lat osiągała nadwyżki produkcyjne i eksportowała je). Formą rekompensaty spadku dochodów plantatorów buraków cukrowych, który zaznaczył się po wprowadzeniu tej reformy miała być płatność cukrowa wprowadzona do systemów wsparcia w dziewięciu krajach, w tym w Polsce. Zgodnie z ustaleniami, oddzielna płatność z tytułu cukru ostatni raz ma zostać wypłacona w 2014 roku. Wobec powyższego należy się zastanowić nad zasadnością wprowadzenia innego – alternatywnego mechanizmu wsparcia plantatorów buraków cukrowych w Polsce oraz innych nowych krajach członkowskich. Takim rozwiązaniem wydaje się być podniesienie poziomu podstawowej stawki płatności bezpośredniej, co mogłoby się wprost przełożyć na dochodowość produkcji buraków cukrowych i cukru w Polsce.

Słowa kluczowe: rynek cukru, świat, Unia Europejska, Polska, oddzielna płatność z tytułu cukru, dochodowość, reforma

¹ Autorzy są pracownikami Katedry Makroekonomii i Gospodarki Żywnościowej w Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu (e-mail: kmigz@ue.poznan.pl; sebastian.stepien@ue.poznan.pl; michal.borychowski@phd.ue.poznan.pl).

² Na podstawie ekspertyzy sporządzonej dla Krajowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego w Polsce nt. „Wpływu likwidacji tzw. płatności cukrowej na uprawę buraków cukrowych i produkcję cukru w Polsce”, Katedra Makroekonomii i Gospodarki Żywnościowej, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2014.

SYTUACJA NA ŚWIATOWYM, UNIJNYM I POLSKIM RYNKU CUKRU (BURAKA CUKROWEGO)

Według obliczeń dokonanych przez Amerykański Departament ds. Rolnictwa (U.S. Department of Agriculture, USDA) w sezonie 2012/2013 światowa produkcja cukru wyniosła 176 mln ton, natomiast zużycie 164,6 mln ton, co dało nadwyżkę w wysokości 11,4 mln ton. Dzięki temu zapasy końcowe przekroczyły 43 mln ton. W sezonie 2013/2014 prognozuje się, że światowa produkcja wyniesie 174,8 mln ton, zaś konsumpcja 168,5 mln ton, co będzie skutkowało nadwyżką podażową w wysokości 6,3 mln ton, o blisko połowę mniejszą niż w poprzednim sezonie. W tabeli pierwszej zawarto dane dotyczące produkcji i zużycia cukru w krajach wiodących. W sezonie 2013/2014 największą produkcję zrealizują kraje Ameryki Północnej i Południowej oraz Karaiby – razem około 69 mln ton (i 40% globalnej produkcji), w tym Brazylia (22%), Stany Zjednoczone (5%), Meksyk (4%). Na drugim miejscu uplasuje się region azjatycki z udziałem 39%, w następującym podziale (główni wytwórcy): Indie 15%, Chiny 9%, Tajlandia 6%. Unia Europejska odpowiada za blisko 10% światowej produkcji cukru [*Sugar and Sweeteners Yearbook Tables* 2014, Chmielewski 2013b, s. 9].

TABELA 1. Produkcja i zużycie cukru surowego w wiodących krajach [w mln ton]

TABLE 1. Production and use of sugar in leading countries [million tons]

Wyszczególnienie	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Produkcja					
Brazylia	36,4	38,4	36,2	38,6	38,8
Indie	20,6	26,6	28,6	27,2	25,5
Unia Europejska	16,9	15,9	18,3	16,6	16,0
Chiny	11,4	11,2	12,3	14,0	14,8
Tajlandia	6,9	9,7	10,2	10,0	19,9
Stany Zjednoczone	7,2	7,1	7,7	8,1	8,1
Zużycie					
Indie	22,5	23,1	24,0	24,7	26,2
Unia Europejska	17,6	18,0	18,2	18,3	18,3
Chiny	14,3	14,0	14,2	15,1	16,0
Brazylia	11,8	12,0	11,5	11,2	11,3
Stany Zjednoczone	9,9	10,2	10,1	10,4	10,5
Rosja	5,7	5,5	5,7	5,5	5,4

Źródło: *Sugar: World Markets and Trade* 2013, s. 4.

Spożycie cukru na świecie (wybrane kraje – tabela 1) wykazuje tendencję wzrostową i jednocześnie nie odnotowuje znaczących wahań. W sezonie 2013/2014, wobec poprzedniego sezonu ma zwiększyć się o 2%, przy czym w Indiach i Chinach wzrośnie o 6%. Wspomniane kraje odpowiadają razem za 26% łącznego globalnego spożycia. W sumie Azja i Oceania konsumują około 69 mln ton cukru (co stanowi 41% światowego spożycia cukru), Brazylia 11,3 mln ton (6,7%), Stany Zjednoczone 10,5 mln ton (6,3%), natomiast Unia Europejska około 18,3 mln ton (11% łącznego popytu). Prognozuje się, że przedmiotem handlu międzynarodowego cukrem będzie odpowiednio: 52,5 mln ton (w przypadku importu) oraz 57,7 mln ton (w przypadku eksportu). Największymi importerami będą Indonezja, Japonia, Egipt, Kanada,

Rosja, natomiast wśród największych eksporterów należy wymienić przede wszystkim Brazylię (która odpowiada za 46% światowego eksportu), a w dalszej kolejności Tajlandię, Australię, Meksyk, Indie i Gwatemalę. W sezonie 2013/2014 Unia Europejska wyeksportuje blisko 1,5 mln ton (2,6% światowego eksportu), natomiast zaimportuje 3,65 mln ton (6,9% światowego importu). Podobnie jak w kilku ubiegłych latach UE będzie importerem netto tego towaru [Chmielewski 2013b, s. 10–12]. Głównymi dostawcami cukru do Unii Europejskiej są kraje Afryki, Karaibów i Pacyfiku oraz państwa najsłabiej rozwinięte [Sugar 2014]. Unia Europejska wyprodukowała w okresie 2012/2013 ponad 16,6 mln ton cukru (według innych źródeł: 17,1 mln ton), natomiast zużycie wyniosło 18,25 mln ton (18,9 mln ton), co oznacza, że przy funkcjonującym systemie regulacji rynku, w celu zaspokojenia popytu wewnętrznego konieczny był import surowca. Tabela 2 przedstawia produkcję i konsumpcję cukru w Unii Europejskiej i wybranych jej państwach oraz w wiodących krajach europejskich, w tym w Rosji, Turcji i na Ukrainie.

TABELA 2. Produkcja i zużycie cukru w Europie (cukier surowy) [w mln ton]

TABLE 2. Production and use of sugar in Europe (raw sugar) [million tons]

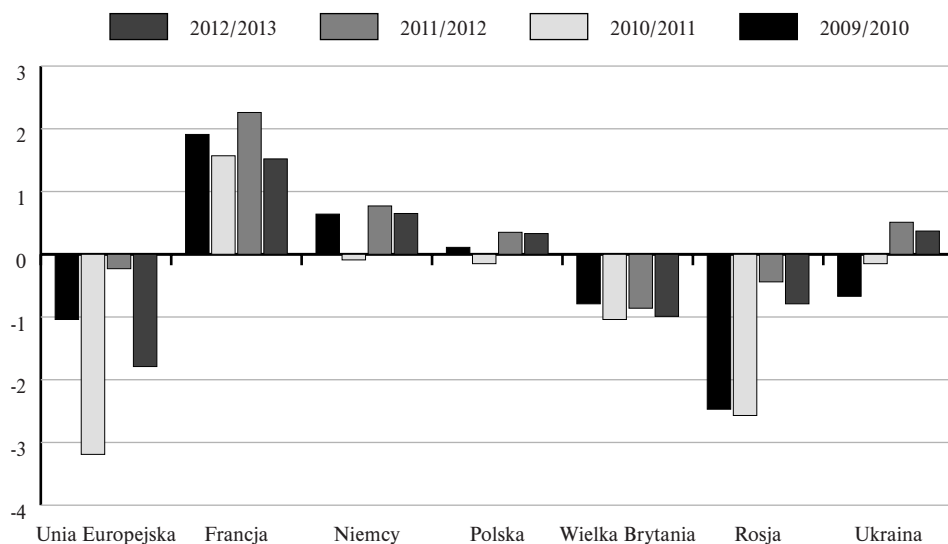
Kraj	Specyfikacja	2008/2009*	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Francja	Produkcja	3,84	4,31	4,02	4,73	4,02
	Zużycie	2,41	2,40	2,45	2,47	2,50
Niemcy	Produkcja	3,64	4,15	3,66	4,53	4,38
	Zużycie	3,42	3,51	3,75	3,76	3,73
Polska	Produkcja	1,42	1,74	1,56	2,05	2,06
	Zużycie	1,65	1,63	1,71	1,70	1,73
Wielka Brytania	Produkcja	1,17	1,31	1,08	1,29	1,16
	Zużycie	2,06	2,10	2,12	2,15	2,15
Rosja	Produkcja	3,81	3,43	3,29	5,43	5,07
	Zużycie	5,95	5,90	5,86	5,87	5,86
Turcja	Produkcja	2,44	2,38	2,45	2,43	2,33
	Zużycie	2,17	2,26	2,33	2,41	2,45
Ukraina	Produkcja	1,66	1,42	1,81	2,53	2,36
	Zużycie	2,21	2,09	1,96	2,02	1,99
UE	Produkcja	15,32	17,14	15,52	18,60	17,14
	Zużycie	18,15	18,18	18,71	18,83	18,93

* sezon obejmuje okres od 1.10 do 30.09; dane za 2012/2013 – wartości szacunkowe

Źródło: Szajner 2013 (nr 40), s. 9, 2012 (nr 39), s. 6, 2011 (nr 38), s. 7.

W Polsce uprawa buraków cukrowych w sezonie 2012/2013 odbywała się na 193 tys. ha i należy zaznaczyć, że od sezonu 2009/2010 zawsze utrzymuje się na obszarze powyżej 191 tys. ha. Produkcja buraków cukrowych wyniosła 12,3 mln ton, wobec 11,6 mln ton w roku poprzednim, co dało wzrost o blisko 6%. Plony były rekordowo wysokie – na poziomie 63,6 ton na ha i wyższe wobec okresu poprzedniego o 4,5 tony na hektar, tj. o ponad 7%. Ceny skupu buraków cukrowych w sezonie 2012/2013 przekroczyły 137 zł za tonę, wobec 144 zł za tonę w okresie poprzednim (spadek o około 5%), co było podyktowane następującymi czynnikami: spadła minimalna cena skupu w złotych (w związku z aprecjacją złotego wobec euro), buraki cukrowe miały mniejszą zawartość cukru w korzeniach, a ponadto doszło do spadku cen na światowym rynku cukru. Wskutek wymienionych działań dochodowość

plantatorów spadła [Szajner 2013, s. 3]. Rysunek 1 przedstawia bilans rynkowy cukru w wybranych krajach europejskich – saldo pomiędzy produkcją i zużyciem cukru, bez uwzględnienia zapasów i handlu zagranicznego. Jak już wspomniano, całościowo Unia Europejska od kilku lat konsumuje więcej cukru niż wytwarza, stąd saldo jest ujemne, choć w poszczególnych krajach jego wartość jest dodatnia (Francja, Niemcy, Polska). W dwóch ostatnich wymienionych państwach w przedstawionym okresie trzykrotnie występowała przewaga produkcji nad zużyciem, a tylko raz bilans był nieznacznie ujemny. Wielka Brytania i Rosja regularnie odnotowują ujemne saldo.

RYSUNEK 1. Bilans cukru w wybranych krajach Europy w sezonach 2009/2010 – 2012/2013 (saldo pomiędzy krajową produkcją i zużyciem) [w mln ton]

FIGURE 1. Balance of sugar in selected european countries in the seasons 2009/2010 – 2012/2013 (the balance between domestic production and consumption) [million tons]

Źródło: jak w tabeli 2.

Produkcja cukru w Polsce w okresie 2012/2013 wyniosła ponad 2 mln ton i była nieznacznie wyższa niż ubiegłoroczna, ale o 500 tys. ton większa niż dwa sezony wcześniej. Tym samym była ona wyższa od kwoty cukrowej o blisko 600 tys. ton (od 2009 roku kwota produkcyjna dla Polski wynosi 1,4 mln ton). Zużycie cukru w Polsce w ostatnim dziesięcioleciu mieściło się w granicach 1 560–1 730 tys. ton. Wysoka podaż cukru wynikała z dogodnych warunków atmosferycznych w okresie wegetacyjnym, co przełożyło się na wyższe plony i jakość buraków cukrowych. Wysokiej produkcji cukru sprzyjają procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne podmiotów sektora. W gospodarstwach rolnych i przemyśle cukrowniczym dostrzegalny jest postęp technologiczny. Na korzyść branży cukrowniczej (m.in. na wzrost dochodowości) dodatkowo działał fakt, że ceny surowca były relatywnie niskie, a ceny cukru – wysokie. Dzięki wyższej rentowności sektor cukrowniczy miał szersze możliwości inwestycyjne. W 2012 roku Polska osiągnęła dodatnie saldo handlu zagranicznego cukrem w wysokości 320,7 tys. ton i 223,6 mln euro, w stosunku do 47,9 tys. ton

i 66,6 mln euro w roku wcześniejszym. Korzystne saldo było skutkiem dużej produkcji cukru (co z kolei wynikało z dużej produkcji buraków cukrowych) w sezonach gospodarczych 2011/2012 i 2012/2013 [Szajner 2013, s. 3].

W sezonie 2013/2014 areal uprawy buraków cukrowych w UE ma wynieść 1,46 mln ha, z tego we Francji 346 tys. ha, w Niemczech 341 tys. ha, Polsce 185 tys. ha, Wielkiej Brytanii 106 tys. ha. Produkcja buraków cukrowych w Polsce osiągnie poziom ok. 11 mln ton, przy planowanych plonach rzędu 60 t/ha, a niższa produkcja wynikać ma z faktu, że część nadwyżkowej produkcji cukru z sezonu 2012/2013 zostanie zaliczona na konto bieżącej produkcji (tj. w sezonie 2013/2014). Produkcja cukru w Unii Europejskiej ma wynieść około 16,69 mln ton³, w tym blisko 675 tys. ton przeniesionych z roku poprzedniego, wobec czego kwota produkcyjna zostanie przekroczona o blisko 3,6 mln ton (kwota produkcyjna wynosi obecnie 13,34 mln ton). Pozakwotowa produkcja może być w części wyeksportowana – w wysokości 1,37 mln ton, co wynika z limitu nałożonego przez Światową Organizację Handlu (World Trade Organization, WTO). Największymi wytwórcami cukru w UE w sezonie 2013/2014 będą Francja (4,3 mln ton), Niemcy (3,5 mln ton), Polska (1,67 mln ton, co przewyższy kwotę produkcyjną o około 270 tys. ton), Wielka Brytania (1,24 mln ton), natomiast do najmniejszych producentów cukru należeć będą Finlandia, Grecja i Azory. Francja i Niemcy razem mają odpowiadać za prawie połowę unijnej produkcji, natomiast Polska planuje osiągnąć udział w UE na poziomie 10%. Plon technologiczny dla UE średnio ma wynieść około 11 t/ha, przy czym w Polsce ma być on wyraźnie niższy i wynieść 8,7 t/ha (niższy od przeciętnej unijnej o 21%), natomiast w najbardziej rozwiniętych krajach Europy Zachodniej (Holandii, Francji, Danii) przewyższy on 11,8 t/ha [Chmielewski 2013a, s. 19–21, Szajner 2013, s. 3–4].

INTERWENCJA NA RYNKU CUKRU W UNII EUROPEJSKIEJ ORAZ HISTORYCZNE UJĘCIE ODDZIELNEJ PŁATNOŚCI Z TYTUŁU CUKRU

Reforma rynku cukru z 2006 roku zakładała wprowadzenie szeregu instrumentów jego regulacji od 1 lipca tego roku i utrzymanie ich do końca września 2015 roku. Wskutek tej reformy Bułgaria, Irlandia, Łotwa, Portugalia i Słowenia zaprzestały wytwarzania cukru, natomiast Grecja, Hiszpania, Włochy i Słowacja znacząco zmniejszyły jego produkcję. W skali całej Unii Europejskiej zmniejszyła się liczba plantatorów buraków cukrowych, zmniejszył się areal uprawy, zwiększyła się średnia powierzchnia gospodarstwa uprawiającego buraki cukrowe, zmalały ceny skupu buraków cukrowych i zmniejszyła się produkcja cukru. Ponadto UE stała się importerem netto cukru i stan ten trwa od kilku lat [*Etapy reformy rynku cukru* 2011, s. 5–6]. Wykaz instrumentów Unii Europejskiej w zakresie rynku cukru przedstawia tabela 3⁴.

³ Według raportu przygotowanego przez Komisję Europejską wartości te będą mieściły się w następujących granicach: produkcja cukru 17,9–18,2 mln ton, a zużycie 17,4–18 mln ton [por. *Sugar Price Reporting...* 2014].

⁴ Spośród instrumentów wspólnej polityki rolnej Unii Europejskiej w ramach rynku cukru uważa się, że zostanie skoncentrowana na oddzielnej płatności z tytułu cukru, tzw. płatności cukrowej.

TABELA 3. Instrumenty wspólnej polityki rolnej na rynku cukru w 2014 roku
TABLE 3. Instruments of the Common Agricultural Policy for the sugar market in 2014

Instrument	Istota działania
Kwotowanie produkcji (monitoring kwotowej i pozakwotowej produkcji cukru)	Polega ono na ustaleniu górnego limitu produkcji cukru. Obecnie kwota produkcyjna wynosi w Unii Europejskiej 13,53 mln ton i jest ona podzielona pomiędzy poszczególne kraje członkowskie. Pozakwotowa produkcja cukru może być przeznaczona na cele przemysłowe (niespożywcze), przenoszona na kolejny rok gospodarczy lub eksportowana.
Ceny (minimalna skupu, referencyjna cukru białego, referencyjna cukru surowego)	Minimalna cena skupu jest gwarantowaną ceną skupu dla plantatorów buraków cukrowych i wynosi obecnie 26,29 euro za tonę. Cena referencyjna cukru białego odpowiada szacunkowemu poziomowi ceny rynkowej i od lat stopniowo maleje. Do końca sezonu 2007/2008 wynosiła ona 631,9 euro za tonę, następnie spadła do 541 euro za tonę, a od końca 2009 roku wynosi 404,4 euro za tonę. Cena referencyjna cukru surowego wynosi 335,2 euro za tonę.
Oddzielna płatność z tytułu cukru (tzw. płatność cukrowa)	Płatność ta funkcjonuje w 9 krajach, w ramach różnych systemów wsparcia (Czechy, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry oraz Hiszpania i Włochy). W starych krajach członkowskich (UE-15), w których funkcjonuje system płatności SPS, wsparcie do buraków cukrowych zostało włączone do płatności bezpośrednich przeliczonych na gospodarstwo.
Oplaty produkcyjne	Oplaty produkcyjne wynoszą 12 euro za tonę dla cukru oraz 6 euro za tonę dla izoglukozy.
Wywóz nadwyżkowej produkcji w zgodzie z limitami WTO	Limit na wywóz cukru został określony dla Unii Europejskiej na poziomie 1,37 mln ton.
Instrumenty handlowe	Instrumenty handlowe obejmują: cenę reprezentatywną i cło dodatkowe na import melasy, cenę reprezentatywną i cło dodatkowe na import cukru i syropów, cła importowe na cukier, koncesje i kontyngenty importowe (w tym także beczłowe) na cukier, melasę, fruktozę, słodycze.

Źródło: Sugar... 2014; Chmielewski 2013a, s. 3–8, 18; Sugar Price Reporting 2014, s. 2.

Ponadto na polskim rynku cukru Agencja Rynku Rolnego stosuje następujące mechanizmy:

- kontrolę przetwarzania cukru przemysłowego,
- dywersyfikację przemysłu cukrowniczego,
- nadzór nad rafinacją importowanego cukru surowego,
- administrowanie obrotów handlu zagranicznego,
- działania związane z realizacją Krajowego Programu Restrukturyzacji (KPR), polegające na zachęcaniu do zaniechania produkcji cukru przez wytwórców o najniższej konkurencyjności [Etapu reformy rynku cukru 2011, s. 3, Rynki rolne – Cukier 2014].

Oddzielna płatność z tytułu cukru (płatność cukrowa) została wprowadzona do wspólnej polityki rolnej w ramach wspomnianej reformy rynku cukru w celu zrekomensowania plantatorom buraków cukrowych spadku dochodów z powodu malejących cen buraków cukrowych. Chodzi o wyżej wymienione spadki cen – ceny referencyjnej z 631,9 euro/t do 404 euro/t od sezonu 2009/2010 oraz ceny minimalnej z 45,71 euro/t do 26,29 euro/t od sezonu 2009/2010. Z założenia płatności cukrowe, jako płatności historyczne, niezwiązane z bieżącą produkcją miały funkcjonować do

końca 2013 roku, jednakże przedłużono jej funkcjonowanie do końca 2014 roku. W tabeli 4 zamieszczono wielkości koperty przeznaczonej na realizację płatności cukrowej w Polsce w mln euro oraz kwoty wypłacone w ramach poszczególnych kampanii w mln złotych, a także stawki płatności w przeliczeniu na jedną tonę buraków cukrowych. Na 2014 rok przewidziano tę samą wysokość stawki płatności, co w 2013 roku, zatem 54,1 zł/t.

Na oddzielną płatność z tytułu cukru w 2014 roku przeznaczono w budżecie Unii Europejskiej 274 mln euro, wobec wydatków w 2013 roku na poziomie 282 mln euro (wartość szacunkowa) [Chmielewski 2013a, s. 5]. Oddzielna płatność z tytułu cukru funkcjonuje w dziewięciu krajach Unii Europejskiej:

- jako oddzielna płatność cukrowa niezwiązana z produkcją w ramach Systemu Jednolitej Płatności Obszarowej (Single Area Payment Scheme, SAPS) w następujących krajach: Czechy, Litwa, Łotwa, Polska, Rumunia, Słowacja, Węgry;
- jako płatność związana z produkcją w ramach Systemu Jednolitej Płatności Bezpośredniej (Single Payment Scheme, SPS) – w Hiszpanii i we Włoszech [Overview of the implementation of direct payments under the CAP in Member States in 2012 2012, s. 1–4]. W pozostałych państwach UE-15, o czym wspomniano wcześniej, wsparcie do produkcji buraków zostało włączone do płatności bezpośrednich dla gospodarstw.

TABELA 4. Oddzielna płatność z tytułu cukru w Polsce

TABLE 4. Separate sugar payments in Poland

Lata	Koperta [w mln EUR]	Kwota zrealizowanych płatności [w mln PLN]	Stawka płatności [w PLN/t]
2006	99,14	401,42	33,94
2007	122,91	462,45	37,15
2008	144,68	492,33	39,45
2009	159,39	666,22	53,47
2010	159,39	626,74	50,42
2011	159,39	694,5	55,6
2012	159,39	648,42	52,44
2013	159,39	655,5 ^a	54,1

^a kwota koperty zaplanowana na płatność cukrową w 2013 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Etapy reformy rynku cukru* 2011, s. 4; *Kwota zrealizowanych płatności w ramach uzupełniających płatności obszarowych – Płatności cukrowe w kampaniach 2006–2013* 2014; *Stawki płatności bezpośrednich* 2014.

W toku dyskusji nad reformą rynku cukru oraz jego stanem i strukturą w Polsce pojawiają się liczne głosy, przemawiające za utrzymywaniem oddzielnej płatności z tytułu cukru. Przytoczone poniżej czynniki przekładają się na dochodowość uprawy buraków cukrowych i pozycję konkurencyjną Polski na arenie Unii Europejskiej. Mogą też decydować o tym, czy gospodarstwo rolne będzie osiągało dodatni wynik finansowy. Do najważniejszych należą następujące argumenty:

- kraje Europy Zachodniej wyprzedzają Polskę pod względem warunków glebowo – klimatycznych (lepsze i bardziej żyzne gleby, dłuższy okres wegetacyjny, korzystniejsza ilość i rozkład opadów) i w związku z tym osiągają większe plony jednostkowe z hektara,

- płatności bezpośrednie, będące podstawowym elementem wsparcia rolników we wspólnej polityce rolnej, są znacznie wyższe w tych krajach UE-15, które są głównymi producentami cukru (Niemcy i Francja),
- produkcja buraków cukrowych w Polsce, mimo pozytywnych zmian i modernizacji w ostatnich latach, nadal jest silnie rozproszona i rozdrobniona. Pod względem liczebności polskie gospodarstwa produkujące buraki stanowią ponad 23% wszystkich w UE, ale ich udział w produkcji tego surowca jest znacznie mniejszy – na poziomie około 10%. Mniej korzystna struktura agrarna plantatorów buraków cukrowych sprawia, że przeciętne polskie gospodarstwo uprawiające buraki cukrowe jest dwukrotnie mniejsze niż w krajach starej Unii Europejskiej (np. w Niemczech czy we Francji), a dodatkowo w państwach tych szybciej następuje koncentracja uprawy tego surowca i osiąga się efekty skali,
- Unia Europejska dopuszcza możliwość wspierania niektórych segmentów rolnictwa, w których występują trudności i tych kierunków produkcji rolnej, które mogą mieć strategiczne znaczenie dla gospodarki oraz całego sektora rolnego. Uzasadnione byłoby dodatkowe dotowanie plantatorów buraków cukrowych w Polsce, aby przeciwdziałać ograniczaniu podaży buraków cukrowych (i cukru) oraz nierównowagi popytowej, co mogłoby zdestabilizować ceny i dochody w tej branży. Ponadto subsydiowanie wytwarzania buraków cukrowych mogłoby powiększyć bazę surowców energetycznych dla sektora biokomponentów ciekłych (gałęzi bioetanolu).

WPLYW ODDZIELNEJ PŁATNOŚCI Z TYTUŁU CUKRU NA DOCHODOWOŚĆ PRODUKCJI BURAKA CUKROWEGO

Opłacalność produkcji buraka cukrowego wzrosła znacząco po przystąpieniu Polski do UE. Jeśli za rok gospodarczy 2003/2004 przyjąć 100, to w roku kolejnym (2004/2005) dochód z tej działalności zwiększył się o 113%, co było wynikiem ponad 50-proc. wzrostu średniorocznej ceny sprzedaży buraków cukrowych [Skarżyńska, Augustyńska-Grzymek i Ziętek 2005, s. 34–35; Chudoba 2004, s. 12–15]. Wysoka cena skupu surowca (ok. 18 zł/dt wobec niespełna 19 zł rok wcześniej) utrzymywała się także w okresie 2005/2006. Od 1 lipca 2006 roku wprowadzono zmiany funkcjonowania sektora, gdyż stosowany wcześniej system regulacji był krytykowany ze względu na niską konkurencyjność branży, wysokie ceny cukru na rynku wewnętrznym oraz negatywny wpływ na rynek światowy, w szczególności w odniesieniu do krajów rozwijających się. Projekt zmian dotyczył 36-proc. obniżki gwarantowanej ceny cukru (w UE dwu-, trzykrotnie przewyższała ona ceny światowe), redukcji o 30% (z 20 mln do 14 mln t) kwoty produkcyjnej cukru ustalonej dla UE, rekompensat dla rolników uprawiających buraki cukrowe oraz utworzenia funduszu restrukturyzacji, który miał ułatwić niekonkurencyjnym producentom cukru wycofanie się z jego produkcji [Czyżewski i Stepien 2008, s. 3–18]. Jednocześnie w rozporządzeniu Rady nr 318/2006 w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru ustalono minimalną cenę za buraki cukrowe w ramach kwot produkcyjnych na poziomie 26,29 euro za tonę, o 2,05 euro niższą w stosunku do roku poprzedniego. Spadek ceny surowca miała rekompensować dopłata cukrowa ustanowiona do tony wytworzonego produktu.

TABELA 5. Szacowane wyniki ekonomiczne z produkcji buraka cukrowego w Polsce w latach 2010–2013

TABLE 5. Estimated economic results from the production of sugar beet in Poland in 2010–2013

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
Cena skupu* (zł/dt)	11,3	14,4	13,7	16
Plon (dt/ha)	483	574	582	546
Wartość produkcji (zł/ha)	5457,9	8 265,6	7 973,4	8 736
Dopłata bezpośrednia na ha UR	562,09	710,57	731,72	830,3
Płatność cukrowa (zł/t)	50,42	56	52,44	54,1
Płatność cukrowa na ha UR	2435,3	3 214,4	3 052,0	2 953,9
Razem przychody (zł/ha)	8455,3	12 190,6	11 757,1	12 520,2
Koszty produkcji** (zł/ha)	4908	5 461	5 529	5 935
Dochód (zł/ha)	3547,3	6 729,6	6 228,1	6 585,2
Dochód bez płatności cukrowej (zł/ha)	1112,0	3 515,2	3 176,1	3 631,3
Udział płatności w dochodzie (%)	68,7	47,8	49,0	44,9
Dochód bez płatności i dopłaty (zł/ha)	549,9	2 804,6	2 444,4	2 801,0

* średnia cena GUS, bez premii

** koszty produkcji obejmują: materiał siewny, środki ochrony roślin, nawozy, koszty wykorzystania maszyn i urządzeń, paliwo, usługi obce. Koszty nie obejmują opłaty pracy własnej i amortyzacji maszyn i budynków

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu.

W rzeczywistości na skutek reformy cena skupu buraka cukrowego zmniejszyła się wyraźnie. W Polsce był to spadek z poziomu 18–19 zł/dt w latach 2004–2005 do 10,5–11 zł/dt w okresie 2007–2009 [Marcinkowska, Narojczyk i Stepień 2011, s. 81–97], a w konsekwencji obniżył się dochód rolniczy z produkcji buraka cukrowego z ok. 3500 zł/ha uprawy w latach 2005–2006 do ok. 1200 zł/ha w 2007–2008 i zaledwie 100 zł/ha w 2008–2009 (przy założeniu średniego plonu na poziomie 400 dt z ha) [Krzysiak 2009, s. 119–126]. W kolejnych latach wynik ten poprawił się w następstwie wzrostu cen surowca, wyższych plonów, jak i dopłat bezpośrednich i płatności cukrowych. Wybrane informacje na temat opłacalności produkcji buraka cukrowego w latach 2010–2013 prezentuje tabela 5.

W podanym w tabeli okresie wyniki ekonomiczne z produkcji buraka cukrowego były dodatnie, dochód rolniczy wahał się od 3,5 tys. zł w 2010 roku do 6,7 tys. zł w 2011. Warto jednak zauważyć, że o wysokości dochodu w dużym stopniu decydowała płatność cukrowa, która stanowiła od 45% do 69% wyniku gospodarstwa. Gdyby dodatkowo pominąć dopłatę bezpośrednią, to dochód rolniczy w analizowanych latach spada do 550 zł w 2010 roku i 2,8 tys. zł w 2011 roku. Przy czym w kosztach produkcji nie uwzględniono amortyzacji maszyn i urządzeń oraz opłaty pracy własnej. Gdyby policzyć te wartości, wynik ekonomiczny byłby ujemny. Płatność cukrowa jest zatem ważnym elementem decydującym o opłacalności produkcji buraka cukrowego w Polsce.

Z kolei porównanie opłacalności produkcji buraka cukrowego w Polsce i w Niemczech wskazuje na przewagę tego drugiego kraju (por. tab. 6). W latach 2010–2012 dochód rolniczy w Niemczech przekraczał średnio o 70% dochód osiągnięty w Polsce. Przy wyłączeniu płatności cukrowej dla polskich producentów dochód w Niemczech był przeciętnie czterokrotnie większy. Jest to rezultat wyższych cen uzyskiwanych w skupie przez niemieckich producentów, jak i wyższych plonów, przy porównywalnych kosztach w obu krajach. Wyższe plony buraka cukrowego

TABELA 6. Porównanie opłacalności produkcji buraka cukrowego w Polsce i w Niemczech w latach 2010–2012

TABLE 6. Comparison of the profitability of sugar beet production between Poland and Germany in 2010–2012

Wyszczególnienie	Niemcy			Polska		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
Cena skupu* (euro/dt)	3,23	4,86	4,85	2,83	3,50	3,27
Plon (dt/ha)	732	783	766	483	574	582
Wartość produkcji (euro/ha)	2364,4	3805,4	3715,1	1367,9	2006,2	1903,0
Dopłata bezpośrednia (euro/ha)	319,0	319,0	319,0	140,9	172,5	174,6
Płatność cukrowa (zł/t)	Wliczona do dopłat			610,3	780,2	728,4
Razem przychód (euro/ha)	2683,4	4124,4	4034,1	2119,1	2958,9	2806,0
Koszty produkcji** (euro/ha)	1209	1378	1394	1230,1	1325,5	1319,6
Dochód (euro/ha)	1474,4	2746,4	2640,1	889,0	1633,4	1486,4
Dochód bez płatności cukrowej (euro/ha)	1474,4	2746,4	2640,1	278,7	853,2	758,0

* kurs euro wg notowań Narodowego Banku Polskiego; ** koszty bez amortyzacji i opłaty pracy własnej

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS, Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu i Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu (dla Polski), Schneider 2013 oraz Degner 2012.

występują w większości krajów Europy Zachodniej. Przykładowo, w Holandii wynoszą one ok. 780 dt/ha (średnio w latach 2009–2012), w Belgii i Francji 760 dt/ha, w Wielkiej Brytanii i Austrii ok. 700 dt/ha, w Czechach 630 dt/ha [Szajner 2013]. Plony w Polsce na poziomie 550–600 dt/ha przesądzają o relatywnie niskiej dochodowości produkcji surowca. Warunkiem poprawy wydajności jest wdrożenie nowoczesnych metod produkcji, a to z kolei wymaga nakładów pieniężnych. Taką funkcję mogą pełnić m.in. dodatkowe środki w ramach płatności cukrowej.

Szacunki OECD i FAO wskazują, iż w kolejnych latach zwiększy się produkcja buraka cukrowego w UE, głównie jako efekt zniesienia kwot produkcyjnych (o reformie mowa niżej). W okresie 2013–2020 będzie to wzrost na poziomie 3,8%. Jeszcze większy wzrost produkcji (12%), w skali globalnej, będzie dotyczył trzciny cukrowej i wystąpi w takich krajach, jak Brazylia, Indie czy Tajlandia. Jednocześnie nastąpi substytucja popytu na cukier buraczany popytem na cukier trzcinowy. W rezultacie oczekuje się spadku ceny buraka cukrowego w UE o 3,2% do roku 2020 [Organisation for Economic Co-operation and Development – Food and Agriculture Organization of the United Nations (OECD-FAO)] (w stosunku do cen w okresie 2011–2013), przy założeniu, że UE nie podpisze nowych umów o wolnym handlu z krajami Mercosur lub Stanami Zjednoczonymi, co spowodowałoby napływ importowanego cukru trzcinowego z tych regionów. Z drugiej strony, przewidywany jest dalszy wzrost kosztów produkcji jako efekt wyższych cen paliw. Te zaś powodują wzrost cen transportu, nawozów i środków ochrony roślin. Jeśli przyjąć szacowany spadek cen buraków cukrowych i wzrost kosztów produkcji (średniorocznie o 6,5%), przy zwiększeniu plonów o wskaźnik zanotowany w ostatniej dekadzie, można oszacować potencjalny dochód producenta buraka cukrowego w roku 2020. Wyniósłby on, z dopłatą bezpośrednią i płatnością cukrową (na poziomie 2013 roku), ok. 5300 zł/ha. Bez płatności cukrowej wynik kształtowałby się na poziomie ok. 2350 zł/ha.

Z kolei szacunku Komisji Europejskiej (oparte na modelu AGLINK-COSIMO) wskazują, że do 2020 roku na skutek likwidacji kwot cukrowych w UE zwiększy się

areal uprawy buraka cukrowego o 1,9%, a podaż surowca wzrośnie o 1,7%, co doprowadzi do spadku cen aż o 8,2% [European Commission 2013]. W takiej sytuacji, przyjmując założenia co do plonów i kosztów produkcji jak wyżej, potencjalny dochód z produkcji buraka cukrowego osiągnąłby poziom nieco ponad 4730 zł/ha, a bez płatności cukrowej 1780 zł/ha. Zarówno w pierwszym, jak i drugim szacunku dochody są niższe niż w latach 2011–2013, spada więc opłacalność tej działalności. Warto przy tym dodać, że w rachunkach przyjęto optymistyczne założenie o utrzymaniu tempa wzrostu wydajności (plonowania), co wcale nie jest takie pewne, szczególnie w przypadku, gdy zniesiona zostanie płatność cukrowa i nie będzie funduszy na inwestycje w postęp techniczny. Alternatywą dla wsparcia producentów buraków płatnością cukrową może być zaliczenie tego sektora do jednego z tych, które byłyby objęte tzw. płatnością związaną z produkcją w ramach nowego systemu dopłat bezpośrednich. Polska w okresie 2015–2020 może na ten cel przeznaczyć do 15% koperty dopłat (przy czym 2% dotyczy roślin wysokobiałkowych). Z uwagi na duże znaczenie gospodarcze branży, jak i trudną sytuację ekonomiczną producentów po likwidacji płatności cukrowej (co wykazano w szacunkowych obliczeniach), płatności związane z produkcją cukru powinny być zaakceptowane zarówno przez stronę rządową, jak i Komisję Europejską. W przeciwnym razie może mieć miejsce kontynuacja spadkowego trendu liczby plantatorów buraka cukrowego i powierzchni jego uprawy. Warto przypomnieć, że w okresie 2004–2013 liczba plantatorów zmniejszyła się z 78 tys. do 36 tys., a powierzchnia spadła z 290 tys. do 190 tys. ha [dane Krajowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego].

TABELA 7. Opłacalność produkcji buraka cukrowego w Polsce – szacunki OECD-FAO i Komisji Europejskiej na 2020 rok

TABLE 7. Profitability of sugar beet production in Poland – estimation of OECD-FAO and the European Commission for 2020

Wyszczególnienie	OECD-FAO	Komisja Europejska
Wartość produkcji (zł/ha)	10 770	10 200
Dopłata bezpośrednia (zł/ha UR)	830,3	830,3
Płatność cukrowa (zł/ha)	2 953,86	2 953,86
Razem przychód (zł/ha)	14 554,16	13 984,16
Koszty produkcji (zł/ha)	9250	9250
Dochód (zł/ha)	5 304,16	4 734,16
Dochód bez płatności cukrowej (zł/ha)	2 350,3	1 780,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie: Agricultural Outlook 2013–2020; CAP towards 2020 Impact Assessment. Anex 5: Market Measures 2013.

Na zakończenie warto wspomnieć o założeniach i skutkach likwidacji kwot cukrowych w ramach modyfikacji rynku cukru w Unii Europejskiej. Ta ostatnia jest konsekwencją negatywnych następstw wcześniej wprowadzonych zmian (po 2006 roku). W ich rezultacie spadła podaż surowca (również w regionach, które uważane były za konkurencyjne w zakresie omawianej działalności), a UE z eksportera netto stała się importem netto cukru i obecnie 20% wewnętrznego zapotrzebowania pokrywa przywóz z krajów trzecich. Ponadto, jak wskazuje Komisja Europejska, obowiązujący system kwotowania ogranicza możliwości zwiększania wydajności plantatorów buraka cukrowego. Należy także uwzględnić fakt, iż w związku z coraz

wyższym wykorzystaniem cukru do produkcji bioetanolu, rośnie popyt na jego dostawę. To powoduje jeszcze większe uzależnienie od importu cukru.

W związku z powyższym, w nowym okresie finansowym system kwotowania produkcji cukru ma być zniesiony z końcem roku gospodarczego 2016/2017, tj. z dniem 30 września 2017 roku⁵. Prawdopodobnym scenariuszem na rynku będzie wspomniany wcześniej wzrost podaży surowca na rynku unijnym, który doprowadzi w konsekwencji do spadku cen tego towaru. Możliwe jest też zwiększenie zależności między ceną unijną a światową, co oznaczać będzie większą zmienność cenową na rynku UE [*Study on price...* 2011]. Przykładowo, w okresie lipiec 2006 – styczeń 2013 światowa cena cukru białego (wg notowań na giełdzie w Londynie) wahała się od 190 euro/t pod koniec 2007 roku do 580 euro/t na początku 2011 roku (rozpiętość cen wynosiła zatem 390 euro), podczas gdy w UE średnie ceny kształtowały się od 470 euro/t w pierwszej połowie 2010 roku do 740 na początku 2013 roku (rozpiętość 270 euro) [Polet 2013, s. 7–8]. W tej sytuacji wzrosło ryzyko działalności, co może doprowadzić do likwidacji słabszych podmiotów i dalszej konsolidacji sektora.

PODSUMOWANIE

Informacje zamieszczone w powyższej publikacji pozwalają na sformułowanie następujących konkluzji:

- w skali globalnej produkcja i spożycie cukru charakteryzują się tendencją wzrostową. Tymczasem w UE na skutek wprowadzonej reformy po 2006 roku obserwuje się spadek podaży surowca, połączony z redukcją areалу upraw i liczby plantatorów. W konsekwencji Unia Europejska z eksportera netto stała się importerem netto cukru. Negatywne konsekwencje ww. reformy miały być łagodzone poprzez szereg instrumentów interwencji. Należy do nich oddzielna płatność z tytułu cukru wprowadzona w 2006 roku, która miała rekompensować obniżkę cen buraków cukrowych;
- jednym z kluczowych producentów buraków cukrowych w UE jest Polska. Podobnie jak w innych krajach Wspólnoty, skutkiem wprowadzonych w 2006 roku zmian było obniżenie się obszaru upraw i podaży cukru. Zmniejszyła się także opłacalność produkcji (w latach 2006–2009), w wyniku spadku cen na rynku unijnym. W latach kolejnych dochody plantatorów buraka wzrosły i w okresie 2011–2013 kształtowały się na poziomie ok. 6,5 tys. zł/ha. O wysokości dochodu w znacznym stopniu decydowała płatność cukrowa, która stanowiła od 45% do prawie 70% wyniku ekonomicznego gospodarstwa. W perspektywie najbliższych kilku lat oczekuje się jednak ponownego pogorszenia opłacalności produkcji buraka cukrowego w wyniku zwiększenia podaży światowej, a co za tym

⁵ Pozostałe postanowienia reformy rynku cukru po 2013 r. to: zniesienie ceny minimalnej na buraki cukrowe (od października 2015 r.), zapewnienie równowagi praw i obowiązków przedsiębiorstw cukrowniczych i plantatorów buraków cukrowych, m.in. poprzez wprowadzenie obowiązkowych umów kontraktacyjnych na buraki cukrowe, objęcie cukru białego systemem dopłat do prywatnego przechowywania, utrzymanie poziomu cen referencyjnych dla cukru białego i surowego.

idzie, spadku cen produktu, potęgowanego likwidacją kwoty cukrowej w 2017 roku;

- na tle Niemiec, opłacalność uprawy buraków cukrowych w Polsce jest relatywnie niska, w latach 2010–2012 dochody niemieckich plantatorów były średnio o 70% większe. Ta różnica na korzyść Niemiec wynikała m.in. z wyższych płonów otrzymywanych z hektara, wyższych cen skupu surowca oraz wyższych stawek dopłat bezpośrednich;
- biorąc powyższe pod uwagę, argumentuje się, iż utrzymanie wsparcia producentów buraka cukrowego w Polsce jest istotnym elementem kształtowania ich dochodów, jak również utrzymania względnej konkurencyjności na rynku unijnym. Bez takiej pomocy może dojść do dalszej redukcji areалу upraw i ograniczenia liczby plantatorów, a Polska stać się importerem netto surowca. Alternatywą dla płatności cukrowej, wypłacanej po raz ostatni w 2014 roku, jest zwiększenie dopłaty bezpośredniej w ramach przyznanej Polsce kwoty jako tzw. płatność związana z produkcją.

BIBLIOGRAFIA

- Agricultural Outlook 2013–2022*, Organisation for Economic Co-operation and Development – Food and Agriculture Organization of the United Nations (OECD-FAO), OECD Publishing, http://dx.doi.org/10.1787/agr_outlook-2013-en.
- CAP towards 2020 Impact Assessment. Anex 5: Market Measures*, 2013, European Commission, DG-AGRI, Brussels.
- Chmielewski Ł., 2013a: *Rynek cukru*. Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych (FAMMU), Warszawa, s. 3–8, 18–21.
- Chmielewski Ł., 2013b: *Światowy rynek cukru*. Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA), Zespół Monitoringu Zagranicznych Rynków Rolnych (FAMMU), Warszawa, s. 9–12.
- Chudoba Ł., 2004, *Produkcja buraków cukrowych*. Fundusz Współpracy, Warszawa, s. 12–15.
- Czyżewski A., Stępień S., 2008, Wydatki budżetowe UE w sektorze rolnym – rekomendacje do dyskusji nad „health-check”. *Zagadnienia Ekonomiki Rolnej*, nr 2/2008, s. 3–18.
- Czyżewski A., Stępień S., Borychowski M., 2014: *Wpływ likwidacji tzw. płatności cukrowej na uprawę buraków cukrowych i produkcję cukru w Polsce*. Ekspertyza na zlecenie Krajowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego.
- Dane Głównego Urzędu Statystycznego.
- Dane Krajowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego.
- Dane Wielkopolskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Poznaniu.
- Dane Wielkopolskiej Izby Rolniczej w Poznaniu.
- Denger J., 2012: *Richtwerte für Leistungen und Kosten der Zuckerrübenproduktion in zwei Ertragsstufen*. Jena.
- Etapy reformy rynku cukru*. 2011, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Biuro Prasowe, Warszawa.
- Krzysiak Z., 2009: *Opłacalność produkcji buraków cukrowych w warunkach reformy rynku cukru*. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, Lublin, s. 119–126.
- Kwota zrealizowanych płatności w ramach uzupełniających płatności obszarowych – Płatności cukrowe w kampaniach 2006–2013*. 2014, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, <http://www.arimr.gov.pl/>
- Marcinkowska M., Narojczyk S., Stępień S., 2011: Kierunki zmian funkcjonowania wybranych rynków rolnych w kontekście ewolucji wspólnej polityki rolnej UE. [w:] *Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w warunkach ewolucji WPR: wybrane problemy*, A. Czyżewski, S. Stępień (red.). Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Bydgoszcz, s. 81–97.

- Overview of the implementation of direct payments under the CAP in Member States in 2012* (Reg. 73/2009). 2012, European Commission, Directorate – General for Agriculture and Rural Development, Brussels.
- Polet Y., 2013: *EU-27 Sugar Annual Report*. GAIN Report No E80016, USDA Foreign Agricultural Service, Washington, s. 7–8.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 z 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru.
- Rynki rolne – Cukier*. 2014, Agencja Rynku Rolnego, <http://www.arr.gov.pl/>
- Schneider I., 2013: So macht der Rübenanbau Spaß. *Zuckerrüben Journal* 3/2013.
- Skarżyńska A., Augustyńska-Grzymek I., Ziętek I., 2005: *Produkcja, koszty i dochody wybranych produktów rolniczych w latach 2003–2004*. Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, Warszawa, s. 34–35.
- Stawki płatności bezpośrednich*. 2014, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, <http://www.arimr.gov.pl/>.
- Study on price transmission in the sugar sector* (AGRI-2011-EVAL-03). 2011, Arete – Research & Consulting in Economics.
- Sugar*. 2014, European Commission, Agriculture and Rural Development, <http://ec.europa.eu/agriculture/sugar/>.
- Sugar: World Markets and Trade*. 2013, United States Department of Agriculture, Foreign Agricultural Service/USDA, Office of Global Analysis.
- Sugar and Sweeteners Yearbook Tables*. 2014, United States Department of Agriculture, Economic Research Service, <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>.
- Sugar Market Situation*. 2014, European Commission, Agri C 4, Committee for the Common Organisation of Agricultural Markets, Brussels (30.01.2014).
- Sugar Price Reporting*. 2014, European Commission, Agri C 4, Committee for the Common Organisation of Agricultural Market, Brussels (30.01.2014).
- Szajner P., 2011, 2012, 2013: *Rynek cukru. Stan i perspektywy*. IERiGŻ, ARR, MRiRW, nr 38, 39, 40.

A “SUGAR PAYMENT” AND THE INCOME OF SUGAR BEET GROWERS IN POLAND. CURRENT STATUS AND PROSPECTS

Abstract: The aim of this article is to present the importance of a separate sugar payment in Poland and its impact on the income of sugar beet growers in Poland. The article presents the structure and dynamics of the World, the EU and the Polish sugar market and sugar beet market, as well as the instruments of Common Agricultural Policy (CAP) for the sugar market, which provides a background for further consideration. The profitability of sugar beet production is shown in recent years in Poland and in comparison to Germany, one of the leaders in this sector of agriculture in the European Union. As results show in the paper sugar beet is being gradually displaced by sugar cane on a global scale. Following the reform of the sugar market (in 2006) in the European Union there many unfavourable changes occurred which have led to the cessation of sugar production in some countries, resulting in the total supply of this product decreasing and the EU becoming a net importer of sugar (even though for many years it had production surpluses and exported these). Sugar payments in nine countries, including Poland was one form of compensation for the loss of revenue of sugar beet growers caused by the introduction of this reform. According to the findings this payment is to be paid for the last time in 2014. Therefore it is necessary to consider the sense of the introduction of another support mechanism for sugar beet growers in Poland and other new member states of the European Union. An increase in the level of basic direct payment rate seems to be such a solution. It could improve profitability of sugar beet production in Poland.

Key words: sugar beet, sugar market in the World, the European Union, Poland, a separate sugar payment, profitability of sugar beet production, the reform of the sugar market